

Stappenplan ontwikkeling regiocanon

Deze handleiding is bedoeld voor degenen die aan de slag willen met het samenstellen van een regiocanon via de website www.canonvannederland.nl.

Het canonconcept

Een historische canon is in feite een moderne variant van de tijdbalk. De commissie Van Oostrom, die het canonconcept in 2006 heeft ontwikkeld, noemt een canon een 'richtsnoer van kennis over onze cultuur en geschiedenis'. Een canon is volgens die opvatting dus meer dan alleen geschiedenis: hij bevat naast historische onderwerpen ook culturele items als literatuur of kunst.

De basis van de canon wordt gevormd door een slingertijdbalk waarop symbolen zijn aangebracht. Deze symbolen verbeelden de canonvensters met de eigenlijke onderwerpen van de canon. De term 'venster' is cruciaal in dit geheel. De vensters bieden via het gekozen onderwerp uitzicht op het achterliggende thema. Zo biedt in de Canon van Nederland het venster Willibrord zicht op de verspreiding van het christendom in de vroege middeleeuwen. Rembrandt is het venster op de schilderkunst in de 17^e eeuw. Die onderliggende thema's waarop het venster uitzicht biedt, worden in de ondertitel bij het venster benoemd.

Less is more is een belangrijk principe bij het samenstellen van een canon. De Canon van Nederland telt 50 vensters. Een regionale of lokale canon mag gerust minder vensters bevatten; méér is zeker niet wenselijk: de gebruiker verdrinkt snel in de hoeveelheid informatie.

Elk canonvenster bevat een gebeurtenis, creatie of persoon. De kunst hierbij is de zaken zo concreet mogelijk te benoemen. Hoe algemener de term, hoe minder zeggingskracht deze heeft. Van belang is dat het betreffende onderwerp ook verbeeld moet kunnen worden met een pakkende afbeelding bij wijze van venstericoon.

Stappenplan

Het maken van een eigen canon omvat een aantal stappen. In onderstaande beschrijving wordt ervan uitgegaan dat een groep mensen, bijvoorbeeld een daarvoor aangezochte commissie of leden van een historische vereniging, met het samenstellen van een canon aan de slag gaat. Het verdient de voorkeur om reeds in dit stadium de voorgenomen canon aan te melden bij redactie@canonvannederland.nl. Aan publicatie van een canon op de regiocanons.nl zijn namelijk bepaalde kwaliteitsnormen verbonden, en het is goed daar bijtijds afspraken over te maken om teleurstellingen achteraf te voorkomen.

1. Vensters kiezen

Allereerst moet er een inhoudelijke keuze gemaakt worden welke onderwerpen er in de canon komen. Men begint veelal met een of meerdere brainstormsessies. Een gebruikelijke werkwijze daarbij is het opstellen van een groslijst met alle mogelijke onderwerpen of een themalijst waarop diverse aandachtsvelden benoemd zijn. Op deze lijst kan in het verdere proces teruggegrepen worden om te zien of er gaandeweg geen belangrijke zaken buiten beschouwing zijn gebleven. Een belangrijke keuze in deze fase is in hoeverre de lokale of regionale canon zich wil richten op het onderwijs. Scholen zijn erbij gebaat als de lokale canon (voor een deel) vensters bevat die aansluiten bij de landelijke canon, zodat de docent een lokaal venster kan gebruiken om een landelijk venster mee te illustreren. Waarschijnlijk zal dit niet bij elk landelijk venster mogelijk zijn, maar compleetheid is dan ook geen vereiste. Sterker nog: beter een 'onaangesloten venster' dan een gekunstelde aansluiting.

Een logische vervolgstap is dat er een conceptcanon wordt opgesteld. Dit kan door één of bij voorkeur meerdere commissieleden met een voorstel te laten komen. Hierbij kan het gaan om een gezamenlijk of afzonderlijk concept, dat als basis voor verdere bespreking dient.

In hiernavolgende worden enige handvatten geboden voor een gebalanceerde samenstelling van de canon aan de hand van genoemde niveaus. De samenstelling van de canon dient een zeker evenwicht te kennen qua:

- **Chronologie:** maximaal 10 vensters per geschiedenistijdvak (zie schema hieronder; NB dit criterium geldt natuurlijk niet bij een canon die zich op een specifieke periode richt).
- **Geografie:** evenwicht tussen stad/dorp en platteland/kernen.
- **Thematiek:** samenhang tussen politieke, economische, culturele, sociale en religieuze onderwerpen.

Tijd van	Periode	Jaartal
jagers en boeren	Prehistorie	tot 3000 v.Chr.
Grieken en Romeinen	Oudheid	3000 v.Chr. tot 500 n.C.
monniken en ridders	Vroege middeleeuwen	500 tot 1000
steden en staten	Hoge en late middeleeuwen	1000 tot 1500
ontdekkers en hervormers	Renaissance/reformatie en ontdekkingsreizen	1500 tot 1600
regenten en vorsten	'Gouden Eeuw'	1600 tot 1700
pruiken en revoluties	Verlichting	1700 tot 1800
burgers en stoommachines	Industrialisatie	1800 tot 1900
de wereldoorlogen	Eerste helft 20 ^e eeuw	1900 tot 1950
televisie en computer	Tweede helft 20 ^e eeuw	1950 tot heden

Tijdvakken zoals die in Nederland gelden voor het vak geschiedenis in basis- en voortgezet onderwijs

De keuze tussen afzonderlijke vensters kan afhangen van de volgende criteria:

- **ouderdom:** eerste keer dat een fenomeen zich voordoet (veelal eerste vermelding of oprichting)
- **uniciteit:** eenmalige gebeurtenissen/unieke personen of creaties
- **representativiteit:** toonaangevend/karakteristiek voor een bepaalde ontwikkeling
- **invloed:** gevolgen op de langere termijn of grotere schaal (veelal politieke gebeurtenissen of belangrijke personen)
- **herkenbaarheid:** actuele cultuurhistorische waarde van het onderwerp (veelal gebouwen, monumenten of bekende begrippen)

2. Vensters beschrijven

Als de vensters van de canon zijn vastgesteld, gaat het proces de volgende fase in. De vensters moeten nu beschreven worden en voorzien van een passende illustratie. Het schrijfwerk kan door een kundige enthousiasteling gedaan worden of naar gelang interessegebied worden verdeeld onder de commissieleden. Uiteindelijk moeten alle vensters de volgende elementen bevatten:

- **symbool:** een typerende afbeelding die op de website in een ronde uitsnede de essentie van het venster verbeeldt
- **titel:** benoemt het onderwerp op kernachtige wijze
- **ondertitel:** verwoordt het achterliggende veld waar het venster zicht op biedt
- **datering:** een of twee bijbehorende jaartallen
- **tekst:** beschrijvende/verhalende tekst van maximaal 400 woorden (geschreven voor een breed publiek zonder veel voorkennis; bij voorkeur met tussenkopjes).

3. Vensters aanvullen

De vensters kunnen desgewenst uitgebreid worden met een aantal elementen. Deze toevoegingen zijn geen voorwaarde voor opname van de canon op de website, maar wel een waardevolle verrijking ervan. De aanvullingen kunnen bestaan uit:

- evt. media (aanvullende afbeeldingen, audio/video).
- evt. verwijzingen (bezoektips, (jeugd)literatuur, weblinks).
- evt. link(s) naar de landelijke canon.
- evt. locatie(s)/coördinaten ten behoeve van de kaartweergave

Details hierover in de aparte handleiding *Stappenplan invoeren Regiocanon*.

4. Redactieslag

In dit stadium is het van belang om een goede redactieslag toe te passen. Het is van belang de canon te laten controleren op zowel historische als taalkundige juistheid. Het streven is om in gezamenlijk overleg tot een zowel historisch betrouwbaar als goed leesbaar eindresultaat te komen.

5. Invoeren op canonvannederland.nl

Als het inhoudelijke en redactionele werk is verricht, kan de canon worden ingevoerd op de website canonvannederland.nl. Daartoe kan via redactie@canonvannederland.nl een toegangscade worden aangevraagd.

Het invoeren is te vergelijken met het invullen van een digitaal formulier. Meer instructie hierover in de aparte handleiding *Stappenplan invoeren Regiocanon*.

6. Na publicatie

Na publicatie kan de canon via de embed-functie geplaatst worden op een eigen website met een zelfgekozen URL. Het doel is immers de boeiende en tastbare lokale geschiedenis onder de aandacht van zoveel mogelijk mensen te brengen.

De canoncommissie kan het resultaat van hun inspanning natuurlijk ook voor andere doeleinden gebruiken. Hierbij valt te denken aan een publicatie in boekvorm of activiteiten als tentoonstellingen, presentaties, rondleidingen, fietsroutes en gps-tochten.

Colofon

Versie 28/9/2021. Samengesteld door Hubert Slings. Vragen en opmerkingen over dit document zijn welkom via redactie@canonvannederland.nl.